

BUTLLETI

DEL GRUP D'ESTUDIS SITGETANS

Any IV

Setembre de 1979

N.º 13

La Col·lecció de GOIGS de Sitges

La nostra Vila ha posseït des de fa segles els seus Goigs; és a dir: aquelles composicions poètiques, populars, del gènere líric, escrites en lloança de Déu, de Maria, dels àngels o dels sants, destinades a ésser cantades en ses dies principalment.

Abans del 1936 la Parròquia posseïa un «Quadern de Goigs», que era un llibre manuscrit sobre pergami, que s'utilitzava per cantar-los; especialment el recordo durant el mes d'octubre, quan cantàvem els tradicionals Goigs del Roser servint-nos del mateix. D'aquest «quadern» fou extret el text dels GOIGS EN LLAHOR DEL APOSTOL SANT BARTOMEU que es publicaren l'any 1928. Malauradament fou un dels joiells que Sitges perdé en la persecució religiosa (1936-1939), i que segurament ens hauria facilitat la tasca que hem emprès de recollir el text de tots els Goigs sitgetans, per després publicar-los amb l'objectiu de promoure la devoció i pietat dels sitgetans, facilitar-ne el cant en les diverses festivitats, i mantenir-ne d'alguns —si més no— el seu coneixement i memòria.

RELACIÓ DELS GOIGS SITGETANS RECOLLITS FINS ARA

A fi de poder-los identificar en donarem:
A) El títol de la capçalera. B) El primer vers de la quarteta inicial o entrada. C) El primer vers de la primera estrofa. D) Algun breu comentari quan ho creurem oportú.

1) GOIGS A LA SANTÍSSIMA TRINITAT QUE ES CANTEN A LA SEVA ERMITA DE SITGES. «Inefable Unitat». «Eternal, immens Senyors». Són una traducció dels antics goigs castellans.

2) GOZOS AL INEFABLE INCOMPREHENSIBLE Y SIEMPRE ADORABLE MISTERIO DE LA SANTÍSSIMA TRINIDAD. «Sacra inefable Unidad». «Eterno, inmenso Senyor». Són els Goigs castellans que es cantaven. No eren pas propis de la nostra ermita. Es publicaven junt amb el «TRISAGIO».

3) GOIGS A LLAOR DE LA BENAVENTURADA SANTA MARIA DEL VINYET DE SITGES. «Vós que alta jerarquia». «Vós fóreu la Terra Santa». Són els actuals.

4) COBLAS EN ELOGI, I ALABANSA DE LA MIRACULOSA IMATGE DE N. SENYORA DEL VINYET EN LO TERME DE SITJAS. «Puix que sou lo iris de pau». «Assi en la Conxa de un Cep». Opinem que foren escrits amb motiu del nou temple (1733).

5) GOZOS EN HONOR DE LA VIRGEN SANTÍSSIMA VENERADA EN SITGES, BAJO EL TÍTULO DEL VIÑET. «Pues en alta gerar-

quia». «Del Viñet sois vos llamada». Són goigs que devien fer imprimir els «cubanos».

6) GOZOS. «Emperatriz coronada». «Sitges por feliz se tiene». Són Goigs a la Verge del Vinyet, publicats a una Novena impresa a Tarragona l'any 1815, un exemplar de la qual es conserva a l'Arxiu municipal. Ens ha facilitat la notícia el Sr. Secretari de l'Agrupació d'Estudis Sitgetans. No creiem hagin estat editats en fulla solta.

7) GOIGS EN ALABANSA DE NOSTRA SENYORA DE GRACIA QUE ES VENERA EN LA SEVA ERMITA DE MIRALPEIX, PARRÒQUIA DE SITGES. «Ja que en lo alt d'esta muntanya». Des de lo alt d'esta muntanya». Aquesta ermita fins al 1917 pertanyé a la Parròquia de St. Pere de Ribes.

8) GOZOS A MARIA SANTÍSSIMA DEL MAR, TÍTULO DE LA PRODIGIOSA IMAGEN SACADA DE LA PLAYA DE ALMERÍA, CUYA SAGRADA COPIA SE VENERA EN EL ALTAR DEDICADO A SU HONOR EN LA CAPILLA DEL GLORIOSO MARTIR SAN SEBASTIAN, SITUADA FUERA LOS MUROS DE LA VILLA DE SITGES. «Pues no llega á naufragar». «Aquel Dios que os escogió».

9) (GOZOS A LA VIRGEN SANTÍSSIMA DE LA CARIDAD DEL COBRE). «Pues te hizo la Trinidad». «Sobre las aguas vinisteis». Es cantaven a la Capella del Patronat d'Acció Social Catòlica. Creiem que no han estat mai impresos per cantar-se a dita capella.

10) GOIGS A LLAOR DE SANTA MARIA ESTRELLA DEL MAR VENERADA EN LA SEVA PARRÒQUIA DE GARRAF. «O Maria, Estel del Mar!». «Ave, Ave, blava Estrella». Cal dir que Garraf no és Parròquia, per ara, és Tenència parroquial de Sitges, i prou.

11) GOIGS EN LLAHOR DEL APOSTOL SANT BARTOMEU PATRÓ DE LA ESGLESIA PARROQUIAL DE SITGES. «Vostre gran virtut vos feu». «Sou de pàtria Galileu». Aquests Goigs són còpia treta del Quadern de Goigs de la Parròquia, com queda dit.

12) GOIGS DEL GLORIÓS APOSTOL SAN BARTOMEU PATRÓ DE SITGES. «Per la nostra salvació». «Per lo mateix Salvador». Els creiem més antics que els anteriors, i la darrera estrofa que comença: «En lo cel vos ja gosau», ens sembla recordar que era recitada en el ball de Pastorets de la nostra Festa Major.

13) GOZOS EN ALABANSA DEL GLORIOSO SAN BARTHOLOMÉ APOSTOL. «Pues sois san-

to tan famoso». «La Galiléa inferior». Es devien introduir després de Felip V.

14) GOIGS A ST. JOAN B. PATRÓ DE L'HOSPITAL DE SITGES. «De profetes sou corona». «Vostra concepció sagrada». Creiem que sols existeix una edició, la de 1932, feta al Fo-

MARTIR SANTA BARBARA. Que's venera en sa ermita de la vila de Sitges, propietat de D. Josep Ballester i Sisteré, quina festa s'hi celebra el dia 4 de desembre. «Puig que sou esposa amada». «Essent vostra gentilesa». Aquests Goigs porten aquesta afirmació: «...són reproducció literal dels primitius temps d'aquesta

GOIGS DE LA GLORIOSA Y BENAVENTVRADA VERGE MARIA DEL VINYET DE SITGES.

VOS qui en alta Gerarquia
triunfau ab goig perfet:
focorreunos nit, y dia,
Verge Santa del Vinyet.
Vos foreu la Terra Santa
hont se plantà lo Serment
de aquella Divina Planta
Fill de Deu Omnipotent:
quant vos dix Ave Maria
Gabriel en Nazareth, &c.
La Sement en Vos plantada
Humana, y Divinal,
de Vos Verge Inmaculada
nasquè sens dolor, ni mal:
parint ab gran alegria
Jesús Deu, y Home perfet, &c.
Nat Jesús Planta novella
donador de novas Lleys,
guiats per la clara Estela
de Orient venint los Reys:
portant Or, Ensens, y Mirra,
adorant vostre Filllet, &c.
Després, q' al Cup de la Creu
lo Sant Raim fonch prempàs,
per salut del Poble feu

y. Ora pro nobis Sancta Dei Genitrix.

donant lo molt desfejât:
Refusità lo ters dia
vereu en vostre Retret, &c.
Revidida la Sement
fonch en lo Cel transplantada,
pujant tant gloriósament
dels Sants Pares acompanyada:
sentireu Vos alegria
de veure's tant noble fet, &c.
Pujada ab goig triunfant
aquella Planta Divina,
envià lo Esperit Sant
per contrèar la sua Vinya:
gran goig vostre Cor sentia
de rebre al Sant Paraclet, &c.
Quant la Bondat Infinita
ordenà vostre partida,
la Anima en lo Cos vnida
pujà als Cels ab alegria:
desde allí, Senyora mia,
faciaunos nostra fet, &c.
Los Miracles, que Vos feu
noy ha quilts puga contar,
Vos ajuda, y valèu
als quims saben reclamar: .

qui de Vos sempre confia
ab cor senser y perfet, &c.
Als mariners focorrèu
que perillan per la mar,
de la tormenta crudel
la tempestat feu parar;
Vos sou la llum y la gula
junt ab lo vostre fillèt, &c.
Dins la vostra santa Casa
se veuhen grans presentallas
com fon de baxells y barcas,
tambè molts altres miracles
que en diversas malalties,
Senyora, Vos havcu fet, &c.
Vn miracle portentós
sobre Vos ses comprobà,
lo Manto que portau Vos
se trobà vn matí mullit:
es cert, que del Mar venieu
de focorrer algun pobrèt, &c.
TORNADA.
Puis que à vostra, Senyoria
vostre devot se sospicet:
procureaunos milloria
Verge Santa del Vinyet,

y. Fi digni efficiamur promissionibus Christi.

OREMUS.

Concede nos famulos tuos quosvis Domine Deus perperna mentis, & corporis sanitate gaudere, & Gloriosa Beata Maria semper Virginali intercessione à praesenti liberari tristitia, & aeterna perperna letitia. Per Christum Dominum nostrum, &c.

Barcelona: En la Estampa de JOAN PIFERÀER, à la Plaça del Angel, Any 1726

ment de Pietat de Barcelona. Nosaltres, però, volem reproduir, la lletra que el 1977, en nombre de 40 exemplars feu fotocopiari l'infraescrit, és la mateixa del 1932 amb un retoc a la segona estrofa, i amb l'adició d'una vuitena, que comença: «Sigueu el ferm adjutori».

15) GOIGS EN ALABANSA DEL GLORIOS MARTIR SANT SEBASTIA QUE SE VENERA EN EL SEU SANTUARI DE LA VILA DE SITGES. «Humils, rendits i amb amor». «Noble cavaller nasquereu».

16) GOIGS DE LA GLORIOSA VERGE I

ermita, fundada en el s. XIV». De fet són els escrits pel Rector de Vallfogona i per tant del s. XVII. Pensem que la nota diria en principi: «Són dels primitius temps d'aquesta ermita», que per tant seria del s. XVII, com els Goigs. Anteriorment hi havia allí una ermita dedicada a Santa Maria, aquesta si del s. XIV. Algú trobaria documents d'aquesta i hi afegiria lo de «fundada en el s. XIV», amb evident error, però sense malícia.

17) GOZOS QUE SE CANTAN DELANTE DEL CUERPO SANTO DE SAN GAUDENCIO

MARTIR, QUE NUESTRO SS. P. PIO VI CONCEDIÓ A LA CASA DE THOMAS BIROSA COMERCIANTE DE LA VILLA DE SITGES. «Ya que el Cielo os dió ocasión». «No hay en las almas quebranto». Té dotze estrofes. En una altra edició falten dos estrofes: la 9 i la 10. En una edició del 1864 es diu a la capçalera: ...CONCEDIÓ A LA CASA DE JOSÉ RIERA HACENDADO...».

18) COBLAS EN HONOR DE LA PRECIOSÍSSIMA SANG DE CRISTO SENYOR NOSTRE QUE'S VENERA EN LA TENENCIA DE CAMPDESSENS DE SITGES. «La vostra Sanch pura». «En la Sanch preciosa». El 1978 el mestre Jordi Panyella els ha musicat. Sols en coixem una edició de 1896.

19) COBLAS AL S. CHRISTO DEL BON VIATGE, QUE SE VENERA EN LA CAPELLA DE NOSTRA SENYORA DEL VINYET DE SITGES. «Puig per lo Mar de aflicció». «Al Pare Etern de Partida». La imatge d'aquest St. Crist creiem que és la que ara presideix el presbiteri de la Capella de l'Hospital de Sitges.

20) (GOIGS A LA MARE DE DÉU DE LA MERCÈ). Són els de Mn. Cinto. Es cantaven a «Les Mercedàries», Convent i Col·legi avui desaparegut, que estava situat davant l'Estació del Ferrocarril, i que el 1936 fou convertit en Comitè de Milícies Antifeixistes. Creiem que mai es van imprimir per a dita Capella. A la Tornada en lloc de cantar: «protegiu vostra Ciutat», cantaven: «Protegiu vostre Bisbat».

21) GOIGS DE LA MARE DE DÉU DE LA FALCONERA. «Puix en el món sou dotada». «Verge de la Falconera». Foren publicats el 1956 en llaor de la imatge de N. S. de Montserrat que el ERE i el CRIS (espeleòlegs i submarinistes) entronitzaren al abim submari de la Falconera (Garraf-Sitges).

22) (GOIGS DE NTRA. SRA. DEL ROSER). Són els tradicionals. Els cantàvem directament del «Quadern de Goigs». Opinem que mai s'han imprès per a Sitges.

23) (GOIGS AL SANTÍSSIM SAGRAMENT). Són els tan coneguts: ««Cristians, tots de bon grat». Es cantaven a les processons de la Minerva dels diumenges. Tampoc s'hauran imprès mai per Sitges.

23) GOIGS DEL GLORIÓS S. LILIO MARTIR LA RELIQUIA DEL CUAL SE VENERA EN ESTA PARROQUIAL. «Puix que sou tant poderós». «Contemplant vos la vilosa». Únicament en coneixem un exemplar mecanografiat. No deuen haver-se imprès mai. Es tracta d'un Sant qual relíquia fou donada a Sitges pel Monestir de Montserrat.

24) (DOLOROSOS SENTIMENTS DE LES ANIMES DEL PURGATORI). Són els clàssics «lamentos» que es cantaven a tots els Novenaris d'Animes: «O mortal! o viador!», i, per tant, també a la nostra Parròquia es deuriem cantar aquests dolorosos sentiments. No en coneixem, però, cap exemplar imprès per a ús de la nostra parròquia.

25) (GOIGS AL PATRIARCA SANT JOSEP). «Patriarca sens igual». «Ans de vostre naixement». Encara es canten, malgrat que tampoc es coneixem cap exemplar imprès destinat a Sitges.

26) (GOIGS A SANT ISIDRE). Sabem que a Sitges es cantaven ja a l'any 1896. Ignorem la lletra. És molt possible que fos la tan tradicional que diu així: «Puix que sempre sou estat». «Madrid mare de Reis gran».

27) (STABAT MATER DOLOROSA). És un himne litúrgic. Aquests himnes foren segurament l'origen dels Goigs. Caldria incloure'l a la Col·lecció, ja que es cantava en els Solemníssims Septenaris dels Dolors, juntament amb una traducció catalana que pogués cantar-se amb la mateixa melodia gregoriana.

28) COBLES QUE ES CANTEN A SITGES PEL VIA-CRUCIS. «Gràcia, Jesús meu». «Pilat la ignocència». Encara als anys 40 cantàvem aquestes cobles que NOSTRA TASCA publicà pel març del 1932, i que ens sembla recordar figuren també al «Devocionari parroquial», obra en varis volums de Foment de Pietat.

29) VIA CRUCIS. — «Jesús víctima escollida». Són les estrofes que es canten actualment, com en tants llocs, i que han substituït les anteriors. Enguany s'imprimí una edició «ciclostil·lada» per a ús de la Parròquia.

30) GOIGS A LA CREU DE SANT ISIDRE, COMMEMORATIVA DE L'ANY MARIA, EDIFICADA AL PUIG D'EN BORONET, TERME DE SITGES, BISBAT DE BARCELONA. «Ja que vostra creu i imatge». «Amunt, amunt, Creu amada». N'hi han dues edicions: Una de full doble, la primera, amb una Notícia històrica sobre dita edificació, i una segona edició (1978) amb una Relació de tots els que hi treballaren.

ELS GOIGS QUE EN VIVES I SABATÉ HA PUBLICAT REFERENTS A SITGES

El meu parer és que no es deuen incloure en la COL·LECCIÓ tots els Goigs que Vives i Sabaté ha publicat referents a Sitges, perquè molts d'ells ho han estat sense que tinguin ni tradició ni motiu sitgetans. Hauran d'analitzar-se un per un.

1) A LA SANTÍSSIMA TRINITAT. — Col·lecció Vives, n.º 210, 1961. La lletra fou escrita per J. A. Ricart Forment, per Vilanova i la Geltrú. Podria incloure's, per haver-se cantat durant uns anys. Caldria demanar permís.

2) A SANTA TECLA. — En Vives ha publicat dos textos diferents, i cap dels dos és propi de Sitges. Ell els ha adaptat. Creiem que un d'ells s'ha cantat. Podríem incloure'l, d'altra banda no coneixem cap text propi de Sitges. Pertanyen: el primer al 1947, n.º 2 de la Col·lecció Vives, l'altre és de 1953, i porta el n.º 54.

3) A SANT CRISPÍ. — És lletra de Ricard Vives. Ignorem si s'han cantat. Hi ha una edició del 1961, n.º 217. Dubtosos per la Col·lecció.

4) A SANT ANTONI DE PADUA. — Vives aprofitant sens dubte l'edició que fa per la Capella de la Finca Pladellorrens de la Granada, en fa una edició que dedica a Sitges, i una altra a Vilanova i la Geltrú. Són del 1961, i porten respectivament els números: 399-396-397. És un text anònim i revisat. No incloure.

5) A SANT SEBASTIA (Vinyet-Sitges). — És el mateix cas: Aprofitant l'edició de St. Llorens d'Hortons, en fa una per Sitges, i una altra per

Vilanova. Any 1979. Números: 1028, 1033 i 1029 respectivament. No.

6) A LES CREUS DE TERME.— És una carpeta amb quatre Goigs. El text és el tan conegut de Mn. Cinto: «Creu sagrada, creu amada». Al verso de cada un hi va una Notícia històrica, signada per infrascrit. El text de Mn. Cinto és idèntic a cada Goig. La nota històrica és diferent. Any 1972. Números: 682-683-684-685. Mai s'han cantat. No.

7) AL SANT CRIST DE VINYET.— No es tracta de «EL SANT CRIST DEL BON VIATGE» sinó d'una pintura. La lletra és d'En Vives. Any 1955, n.º 91. No s'han cantat. No.

8) A NOSTRA SENYORA DE MONTSERRAT.— Text antic, arranjat, i repetidament imprès per Vives per a molts llocs. Ignorem si s'ha cantat. Dubtós. Any 1952, n.º 14.

9) A SANTA MARINA.— Text anònim i arranjat. No s'han cantat. Any 1952, n.º 15.

10) MARE DE DEU DE MONTSERRAT DE GARRAF.— Text d'En Vives dedicat a la Verge de Montserrat que l'ERE i el CRIS entronitzaren a la Falconera. No cantats. No. Any 1954, n.º 77.

11) A SANT MUÇ.— Lletra d'En Vives que imprimeix en sis edicions a la vegada dedicades a Sitges (442); Barcelona (Carrer de l'Hospital) (443); Cànoves (444); Barcelona (Ntra. Sra. del Coll) (446); Barcelona (Hospital de Sta. Creu) (447); Rubí (448); Mai cantats. No. Any 1968.

12) A SANT PANCRAS DEL VINYET.— Repetim el dit al n.º 4. Els dedica amb els números 342-343-345-346 a Catedral de Barcelona, Parròquia del Pi de id., Vinyet-Sitges, i Parròquia de la Trinitat de Vilafranca del Penedès. Mai cantats. No. Any 1965.

13) A SANT PEREGRÍ.— El mateix. Any 1975. Números: 770-833-835. L'edició fou feta pel Santuari de Refet, del poble de Serós, aprofitada per Sitges, i Barcelona. Mai cantats. No.

14) A SANT ANTONI DEL VINYET.— És el mateix text del n.º 4. Any 1978, número 1924. Mai cantat. No.

15) ENCOMIA SEU PRECES A LA VERGE DEL VINYET.— És un text llatí que Vives reproduí en facsimil. Any 1969, n.º 482. Caldria incloure aquest text a la Col·lecció.

Creiem que hem inventariat tots els Goigs,

fora dels tradicionals, que Vives i Sabaté ha publicat referents a Sitges.

Finalment farem esment d'uns «GOIGS DE LA MARE DE DEU DEL VINYET QUE ES VENERA EN EL SEU SANTUARI DE LA VILA DE SITGES DEL BISBAT DE BARCELONA». «Vós que en alta jerarquia». «Fóreu Vós la Terra Santa». Aquest Goigs foren editats per Torrell de Reus (n.º 250), any 1962. Encara que es faci constar «lletra antiga» està tan maquil·lada, tant, que alguna vegada l'esperit literari i de puresa lingüística sacrifica el verdader sentit de lo que expresava el text antic. Per exemple: la penúltima estrofa deia: «Vostra Església fou salvada / del francès en la cruel guerra...». La correcció literària per salvar el fals diftong «cruel», que allarga una síl·laba el vers, ha suprimit el «la», i diu així: «Vostra ermita fou salvada / del francès, en cruel guerra...». L'expressió antiga s'entenia bé: En la guerra del francès vostra església fou salvada... L'expressió, després de la correcció, ve a indicar que en una lluita ferotge l'ermita fou salvada del francès, com si per salvar l'ermita hagués tingut lloc una terrible batalla.

Opino que quan no s'estigui conforme amb un text antic, se'n dicti un de nou, però que es deixi l'antic tal com va sortir de mans del poeta, bo o dolent. Però l'home ensopega moltes vegades en la mateixa pedra. La nostra època ha blasmat als qui vestien imatges per fer-les «més belles!», amb raó; però nosaltres ara volem «vestir» els versos i la poesia!.

CAL CONTINUAR LA TRADICIÓ

Creiem que seria l'hora de continuar la tradició dels Goigs a Sitges. Tradició no vol dir fosilització-mort. Tradició és vida, i per tant, caldria escriure nous Goigs —i cantar-los— per aquelles devocions avui puixants a la nostra vila, per exemple, la devoció al ECCE-HOMO, i pels patrons d'activitats importants, per exemple, Santa Marta, Patrona de l'Hosteleria. A tots els interessats vagi la nostra humil invitació.

PETICIÓ

Demanem amb interès a tots els qui tinguin notícia d'altres Goigs sitgetans, o bé tinguin dades històriques sitgetanes referents a les advocacions aquí recollides vulguin posar-se en contacte amb l'infrascrit (c/. Bispo Irurita, 23, baixos) per tal que al publicar la Col·lecció de Goigs de Sitges, sigui el menys imperfecta possible.

Santiago Casanova i Giner, Prev.

Sitges, festa de Sant Pere i Sant Pau del 1979.

La Cova de Sant Llorenç i els seus testimonis d'habitatge

Qui més qui menys ha anat a la cova de Sant Llorenç, o bé, si més no, ha sentit parlar d'ella. No pretenc fer cap descobriment, ni aportar cap nova troballa; simplement exposaré en un petit resum el publicat fins ara, és a dir dos

articles, un de l'any 1926 i l'altre de 1960-61.

La cova de Sant Llorenç es troba situada a la muntanya de Sant Joan a una distància d'uns 6 Kms. de Sitges i a uns 190 m. de desnivell.

La seva forma és la d'una cambra quadrang

gular d'uns 15 m. de llarg per 5 d'ample i presenta dues entrades. El nivell del sòl de la cova és inferior al de les entrades. L'interior de la cova presenta una alçada d'uns 2 m. coberta per estalactites, formant una columna al mig de la cambra. Aquesta és doncs la visió que ens dona encara avui aquest petit habitacle.

El descobriment de la cova com a lloc d'interès arqueològic i d'un possible habitacle fou realitzat per Miquel Utrillo, que hi va trobar nombrosos fragments de ceràmica superficial i d'aquí es promogué una campanya d'excavació.

Les troballes que en aquesta primera cata s'obtingueren eren molt semblants a les de les altres coves del Sud de Catalunya essent aquesta l'estació més septentrional de la cultura desenvolupada a les coves amb sepulcres no megalítics. Coves similars i contemporànies són: la Cova Fonda, de Salomó, Escornalbou, entre d'altres.

Passaré ara a parlar de les troballes obtingudes en aquesta primera campanya.

LES CERAMIQUES

Se'n troben de tres tipus:

- 1.ª) Llisa més o menys pulimentada, color negrós o bé vermellós.
- 2.ª) Decoració amb relleus.
- 3.ª) Incisa.

Del primer tipus hi ha dos elements que s'han pogut reconstruir; pertanyen als dits «Vasos lliisos» de casquet esfèric d'uns 12 cm. de diàmetre i 7 cm. d'alçada.

De la ceràmica amb relleus no s'ha pogut reconstruir cap objecte, sols s'han trobat alguns fragments que presenten una decoració amb motius molt senzills (cordons en relleu amb impressions digitals, i d'altres incisions fetes amb punxó o amb l'ungla).

La del tercer tipus, Josep de C. Serra Ràfols la considera la més interessant, però tan sols s'han trobat dos tipus de fragments: —un de superfície coberta d'incisions fetes amb poc compte i molt superficials (no mantenen un paral·lisme molt encertat); —un altre tipus és el format amb línies de punts fets amb una rodeta dentada.

La ceràmica, hom sap que és la peça més estimable per poder datar amb una precisió més o menys exacta les èpoques o època de vida d'un Jaciment; per això és la que s'estudia primer i amb més detall.

A part de la ceràmica s'han trobat altres materials: una destrat (9 cm. de llarg), una esquitlla, un molí de pedra, un punxó (9 cm. de

llarg) un canut petit d'os i petxines. De metall tenim un braçolet de coure llis (6'8 cm. de diàmetre).

Per últim resta el més interessant de l'excavació i que malhauradament no hi ha, encara avui, cap estudi fet, ja que els tres cranis i mandíbules que es varen trobar, Ràfols ens indica que «falta veure l'estudi posterior» i aquest no s'ha portat mai a terme, ni se n'ha sabut res més per part de l'entitat responsable de fer l'anàlisi.

La revista «Ampurias» ens exposa el balanç d'una altra exploració que es va realitzar l'any 1950, promoguda pel sitgetà Josep Serra Ciré, que és a la vegada el que fa la referència de l'excavació i dels resultats obtinguts.

En aquesta segona cata varen ésser trobats nombrosos materials. Així tenim un gabinet de sílex denticulat amb retoc bifacial, una fulleta (de secció triangular) sense retocs, quatre llaques de sílex (secció trapezoidal) amb retocs, una lasca de taller internacional sense retocs. A més s'hi va trobar un botó quadradopiramidal amb perforació en V i tres granets de collar; el material utilitzat fou la conxa marina.

Quant a la ceràmica, hi ha una quantitat de petits fragments (quinze) de tipus Campània de pasta vermella; tres fragments d'incisa, pasta vermella molt vasta; altres fragments presenten el tipus d'impressió vegetal amb la pasta també vermella i aplicada per les dues cares de l'objecte.

En aquesta prospecció arqueològica també s'obtingué una moneda romana de bronze; la llegenda diu «ANTONINUS PIUS». A més hi ha tres fragments petits de bronze de forma arrodonida que podrien ésser d'una fíbula.

Després d'aquesta campanya d'excavació el «Servicio de Investigaciones Arqueológicas de la Excm. Diputación Provincial de Barcelona» va realitzar una lleugera prospecció a l'interior de la cova i feren una cata d'un metre quadrat per 50 cm. de fondària, vora l'estalactita que forma la columna. S'obtingueren nombroses restes de ceràmica (55 fragments petits) similars a les esmentades anteriorment.

El que va fer més interessant la cata fou la troballa de noves restes d'ossos humans i de fauna —un petit fragment de crani. —un maxilar inferior humà. —dos fragments de valva marina. —un cargol de mar perforat.

Tenim doncs dues campanyes d'excavacions que ens donen restes humanes, fet que ens fa pensar —si fou la cova de Sant Llorenç lloc d'enterrament? o, bé, fou un lloc d'habitable dels nostres indígenes itinerants, i en un mo-

ment donat s'aprofità per enterrar-hi un membre del clan?

Les excavacions portades a terme no donen cap solució viable, i probablement els estudiosos del moment ja hem arribat tard per poder fer un estudi científic i treure uns resultats positius de la vida de la Cova.

Per acabar val a dir que els materials obtinguts es troben al Museu Arqueològic de Barcelona, alguns exposats en una vitrina, d'altres perduts pels magatzems de l'edifici. De les res-

tes humanes ningú no en sap res.

Angels Parès Corretgé

BIBLIOGRAFIA

- Institut d'Estudis Catalans, Secció Històrico-Arqueològica. *Anuari 1921-26*, vol. VII (pàgines 51-56). Barcelona.
- Diputació Provincial de Barcelona: «*Ampurias, revista de Prehistoria, arqueologia y etnología*», vol. XXII-XXIII, pp. 346, 1960-61. Barcelona.

Josep Mirabent i Gatell, pintor del segle XIX

A Josep Mirabent i Magrans, el meu avi, principal interessat en què fes aquest estudi.

L'any de 1819, el dia 30 d'octubre es celebrà a Sitges el matrimoni entre Francesc Mirabent i Soler, i Francesca Gatell i Cànova. El llibre de desposoris de la parròquia ens diu que el noi era fill de Magí Mirabent i de Maria Soler; la noia de Joan Gatell i Marcè Cànova. Tots ells eren de Sitges i eren mariners o pagesos.

La branca directe d'aquesta família es perd a Sitges en no trobar cap neixement de la família que formaren F. Mirabent i F. Gatell. Potser varen tenir a Sitges algun fill entre els anys 1820-1824, però és impossible saber-ho doncs s'ha perdut el llibre de naixement que abarca aquest període. A l'any de 1831 els trobem vivint a Barcelona, on tenen el dia 10 de setembre, un fill, Josep, que anys més tard seria un

dels pintors decoradors més importants de Barcelona.

A part del seu naixement, la primera notícia que trobem de Josep Mirabent i Gatell és estudiant a l'Escola de Belles Arts de la Llotja de Barcelona, alumne de Milà i Fontanals, Claudi Lorenzale i Segimond Ribó.

L'any 1855, als vint i quatre anys, és ja ajudant de dita escola, mentre que a 1872 és ja professor de la mateixa.

Aquesta etapa serà una de les més importants de la seva vida artística. Fent un resum de les seves activitats el trobem a l'any 1856 guanyant una menció honorífica en l'Exposició Nacional. L'any 1858 tornarà a presentar-se a l'Exposició Nacional i guanyarà una altra menció Honorífica per un grup de Roses, un fruiter, i un fragment de la decoració de l'església dels Sants Just i Pastor, que va pintar en col·laboració de B. Ribó.

A l'exposició de 1860 ja guanyà una tercera medalla, per un grup de Peònies i uns florers.

L'any següent se li presentà a Mirabent i Gatell una bona oportunitat per afiançar la seva carrera. Josep Oriol Mestres, arquitecte, rep l'encàrrec de reconstruir el Liceu que havia estat destruït per un incendi. El problema més important amb què es troba l'arquitecte era el sostre, que tenia una gran quantitat de temes ornamentals renaixentistes i barrocs. Per aconseguir una bona solució, Mestres buscà els millors pintors de Barcelona, i principalment a Josep Mirabent i Gatell al que fa director del conjunt. Aquest conjunt estava representat, principalment, per retrats de personatges que foren importants en el camp de la música i la literatura; per separar-los es pensà en allegories i motius ornamentals. Alguns d'aquests retrats actualment s'han perdut, però encara resten les allegories que els corresponen. En aquesta feina Mirabent i Gatell va tenir a les seves ordres a pintors tan prestigiosos com van ésser A. Caba, Martí Alsina, J. Vicens, i A. Rigalt.

Però on està una de les feines més interessants de Mirabent i Gatell és a la Sala de Descans del mateix Liceu. Aquesta sala es començà a restaurar l'any 1877, i en la seva decoració hi participà un pintor francès, Felix Cagé, que faria els 18 medallons amb els retrats de genis literaris i musicals; els pintors catalans J. Vicens, que faria els plafons de la dansa i la música; R. Amado i Bernadet, que faria les allegories de l'Idili i la Tragèdia; i Leonci Serra per les mitges figures que complementaven l'or-

namentació. El director general de la decoració va ésser Serra Gibert, que va morir quan es començava a treballar en aquesta sala. Per substituir-lo en la direcció s'encarrega a Josep Mirabent i Gatell, que seria també el que realitzaria el Plafó d'Àpolo, rodejat de les muses, i sentat en el seu trono al Parnàs, brotant als seus peus la font de Castàlia. Aquest plafó va ésser restaurat fa uns quinze anys per B. Mesres Cabanes.

Al mateix Liceu Mirabent i Gatell fa fer també dos quadres per decorar el prosceni. Avui estan a la Sala de Juntes de la Societat: un representa el carro de Tèspis —fent al·lusió al Teatre Grec; i l'altre «Homer recitant els seus poemes». Feien conjunt amb un altre que —sobre les verges prudents va pintar B. Ribó.

Mentre va treballant en la decoració del Liceu, Mirabent segueix presentant-se en Exposicions. L'any 1862 es presenta a l'exposició Nacional amb dos quadres, un florer i un fruiter. Aquest darrer es troba al Museu Provincial de Barcelona.

L'any 1866 guanyà una altra tercera medalla a l'Exposició Nacional per la presentació d'un «Sepulcre d'un Màrtir» i un «Grup de Peònies», que també es poden trobar actualment al Museu Provincial de Barcelona.

L'any 1868 presentà 11 quadres de flors i fruites a l'Exposició Nacional; l'any 1871 hi presenta, en la mateixa Exposició, una sèrie de quadres amb diferents classes de raïms, a l'Exposició de 1872 hi envia 11 quadres sobre fruites, flors i raïms, i «el sepulcre d'un màrtir» que avui és propietat del Museu d'Art Modern de Madrid.

A l'exposició de 1873 hi envia també 11 quadres de flors, fruites, alegories (la Poesia, i la Pintura) i el retrat d'una terrassenca. En aquest mateix any es sollicità al pintor Mirabent que fes 8 medallons per adornar el Paraninf de la Universitat de Barcelona. En aquests medallons hi havien de ser representats els retrats dels següents personatges: Xindasvint, Ramon Berenguer, Arnau de Vilanova, Ramon de Penyafort, Cristòfor Colom, Santa Teresa, Cervantes i Calderón de la Barca. Mirabent i Gatell és el pintor que més treballa en la decoració d'aquesta sala. És el que fa més quantitat de medallons i el que acoloreix tota la decoració de les parets. En aquesta feina anava primer associat a Serra Gibert, però a la mort d'aquest es contracta a ell sol. A l'Arxiu de la Universitat de Barcelona trobem tots els contractes signats per l'artista, les condicions i els pagaments. Mirabent i Gatell cobrava 120 ptes. per cada medalló.

Notícies sobre participacions en exposicions no en trobem cap més fins l'any 1877 en què participa a l'Exposició Vinícola de Madrid, amb quadres de raïms. L'any 1885 presentà un qua-

dre de fruites i un de camèlies a l'exposició Nacional; i a l'any 1888, a l'exposició Universal de Barcelona reb la Primera Medalla per uns jerros amb flors, i uns raïms també amb flors.

L'any 1891, a l'exposició General de Barcelona presentà un gerro amb flors i un fruiter; a l'Exposició de l'Ateneu presenta quatre quadres amb flors i fruiter, i a l'Exposició General de 1894 una sèrie de quadres sobre roses.

L'any 1896 a l'Exposició General portà uns quadres amb flors, i a la mateixa exposició, però a l'any 1898, presentaria un sol quadre titolat «Mater Christi», seria la seva última participació en una exposició.

Si amb tota aquesta documentació que acabem de donar volguéssim fer una síntesi, ens donaríem que si bé una part molt important de la seva vida artística està dedicada a realitzar estudis de flors i fruites; no es pot dir que aquest pintor hagués fet solament això, sinó que té altres facetes tant o més importants que aquesta.

Ja hem parlat dels seus treballs al Liceu i a la Universitat de Barcelona com a fresquista, però no solament va fer aquestes dues decoracions sinó que trobem altres exemples importants com poden ésser la decoració de l'Església del Bon Succés, la decoració de l'Església de les Saleses, i la decoració del Convent de les Mares Reparadores, decoracions totes elles fetes a Barcelona. És cert però que va treballar també a Sitges i a Vilanova, on va fer els esgrafiats de la façana del Museu Balaguer.

Com a retratista Mirabent hauria pogut ésser un pintor important si la fama de pintor decorador no hagués eclipsat aquesta altra faceta. Els retrats de Pau Piferrer, per la galeria de Catalans Il·lustres; el retrat de Ramon Anglès per l'Ateneu de Barcelona; i el retrat del Rector de la Universitat de Barcelona Joaquim Rey i Rey, que es troba a la Sala de Rectors de dita Universitat, ho confirmen.

Seguirien el treball de Mirabent i Gatell els seus tres fills Antoni, Joaquim i Francesc de Paula Mirabent i Soler. Aquest últim seria el que adquiriria més fama tant dins el món de la pintura com en el món de la poesia.

El dia 30 d'octubre de 1899, el mateix dia que vuitanta anys enrera s'havien casat els seus pares, moria a Barcelona Josep Mirabent i Gatell. El dia 1 de novembre sortia al Diari de Barcelona una nota necrològica sobre la mort del pintor.

Isabel Coll Mirabent

P.D.: He de fer constar que no he assenyalat els quadres existents en cases particulars de Sitges, Vilafranca i Barcelona, ja que serà una segona part d'aquest estudi.

El Monument al Dr. Robert

Bartomeu Robert Yarzàbal, fill predilecte de Sitges, metge i catedràtic eminent i gran patriota i polític catalanista va morir sobtadament el dia 10 d'abril del 1902.

La seva mort va ser molt sentida a Sitges. El dia següent, l'11 d'abril, l'Ajuntament, aleshores presidit per Gaietà Benaprés, es va reunir expressament en sessió extraordinària i va prendre els següents acords: a) fer constar en

acta el seu dolor; b) transmetre telegrams de condol a la família del Dr. Robert i a Albert Rusiñol, president de la Lliga Regionalista; c) assistir, en incorporació, a les exèquies; d) cobrir, durant un any, amb gasses negres el retrat del Saló del Consistori; e) obrir el Saló del Consistori al públic per a tothom que volgués veure el retrat; f) enviar una corona de flors naturals, i g) iniciar una subscripció popular per

aixecar un monument al fill predilecte de Sitges al Passeig del Dr. Robert. En el seu enterrament, a Barcelona, la representació sitgetana va ser molt nombrosa, tant l'oficial com la d'algunes entitats locals —Prado, Retiro, Agrupació Catalanista, etc.—. El cap de setmana següent, els dos setmanaris locals testimonien el condol de tot el poble dedicant els seus números del 13 d'abril gairebé sencers a comentar la mort del Dr. Robert, a recordar-lo i a aplaudir la idea del monument.

El 14 d'abril, l'Ajuntament convocà tots els sitgetans a una reunió a la Casa de la Vila, per tal de tractar el tema del Monument. La va presidir el Primer Tinent d'Alcalde, Bartomeu Carbonell i Batlle, i s'acordà la creació d'una comissió ciutadana per a recaptar fons, comissió que quedà formada per l'Alcalde —Gaietà Benaprés—, el Jutge —Rafael Llopis—, el Rector —Mossèn Josep Bricullé—, els presidents de l'Agrupació Catalanista, Prado, Retiro i Foment Sitgetà—, Bartomeu Missas, Felip Font i Falp, Francesc Batlle, Bartomeu Carbonell— i el Secretari de l'Ajuntament, Bonaventura Julià. Es formà també una comissió de sitgetans residents a Barcelona per recaptar diners entre ells, i s'acordà formar comissions de sitgetans residents a Cuba, formant-se'n més tard a La Habana, Santiago, Guantánamo i Manzanillo. Es decidí emplaçar dit monument al passeig de la Ribera, llavors dit del Dr. Robert.

De mica en mica els nostres conciutadans responien a la crida que va llençar la comissió pro-monument. En onze setmanes es recolliren a Sitges 5.270 pessetes; a Barcelona 10.440 i a l'Illa de Cuba, 3.200. Més endavant aquestes quantitats augmentarien, però de mica en mica l'ambient va decaure molt.

Pel novembre del 1903 se celebraren eleccions municipals, les «més renyides i les que més espectacular han produït en aquesta Vila», segons el «Baluard de Sitges», i que donaren la victòria a la candidatura autonomista que es presentava per primera vegada.

Poc després del canvi d'Ajuntament, «l'Eco de Sitges», que havia passat a l'oposició local, proposava que els diners recaptats es destinessin a la construcció d'unes «Escoles Robert». La idea no fou recollida, sinó que, al contrari, el canvi d'Ajuntament comportà una revitalització de la campanya propagandística a partir del setembre del 1904, data en què es publicaren de nou les llistes dels donatius els periòdics locals.

El 2 de gener del 1905 s'encarregava un projecte a Josep Reynés, projecte que fou aprovat el 24 de febrer i elogiat, mesos més tard, per una editorial del «Baluard». Al mateix temps s'acordà un canvi d'emplaçament del monument que significaria una millora urbanística de transcendència per a Sitges. Es decidí col·locarlo a la Plaça de l'Ajuntament, al solar que ocupava una casa, aleshores sembla que bastant descuidada, que la gent anomenava pel nom dels seus antics propietaris, Can Puig de Galup. El 10 de gener del 1905 la Comissió va comprar pel preu de 8.000 pessetes aquella casa i encarregà a Gaudenci Mirabent, el maig del mateix any, el seu enderrocament.

Pel desembre del 1906 es començà a treballar per bastir el pedestal, fet en pedra de Montjuïc, que quedà enllestit el 15 d'abril. Entre el 21 i el 25 d'abril va quedar col·locada l'estàtua de marbre. El cost total del monument fou de 26.044 pessetes. L'estàtua i el pedestal costaren 17.004 pessetes, la compra de Can Puig de Galup, 8.040 pessetes, l'enderrocament de la casa en costà 1.000. A l'hora de pagar el tercer termini a l'escultor Reynés, «la comissió es veié en sèries dificultats», superades, a la fi, gràcies a la intervenció del senyor Francesc Robert, germà del Dr. Robert.

Alguns mesos més tard, per l'agost, a vigílies de la Festa Major, es va decidir fer la inauguració oficial del monument el dia 23 d'agost, sense donar a l'acte color polític de cap mena. Com es pot observar, seguint les cròniques de «l'Eco de Sitges» i el «Baluard de Sitges» la festa del dia 23 fou ben lluïda. A les 4 de la tarda, l'Ajuntament, acompanyat per una banda de música i d'un nombrós públic, va rebre a l'estació el diputat Bertran i Musitu, que vingué acompanyat del també diputat Francesc Macià, i que amb el temps esdevingué el primer President de la Generalitat de Catalunya. Després d'un breu descans a la casa de l'Alcalde —llavors Francesc Batlle—, la comissió pro-monument es dirigí en comitiva, acompanyada dels dos diputats, dels familiars del Dr. Robert i de la banda de música, cap a la plaça de l'Ajuntament. Un cop a la plaça i des d'una tarima pronunciaren discursos Francesc Batlle, entregant el monument a l'Ajuntament; Bartomeu Misas, en nom d'aquest, l'acceptà; el senyor Perpinyà, per part de la família del doctor Robert, i J. Bertran i Musitu, fent l'elogi de la figura de Bartomeu Robert. Després, entre els aplaudiments del públic i la música, el monument quedà inaugurat.

Des de llavors, el monument, tres anys anterior al de Barcelona, ha estat en el seu lloc original, fins i tot després de la guerra civil, en què l'Alcalde Isidor Cartró i Robert aconseguí la seva conservació. La única modificació que no s'evità fou la inscripció. L'original deia, en català de l'època: «La Vila de Sitges a son fill predilecte, Dr. Robert», i en una de les cares laterals n'hi havia una de més petita que indicava: «per subscripció popular. Inaugurat el 1907». La primera quedà convertida en «La Villa de Sitges al Dr. Robert»; la segona quedà esborrada. Ambdues inscripcions foren restaurades en el seu estat original l'any 1977, a petició del Grup d'Estudis Sitgetans, dintre dels actes celebrats amb motiu del 75.e Aniversari de la mort del Dr. Robert.

Hem trobat interessant relatar la petita història del monument de Sitges al Dr. Robert per donar a conèixer l'obstinació dels nostres avis en donar al gran polític l'honor que mereixia, fent entrega, a més, al nostre poble, d'un monument digne, obra d'un dels més representatius escultors modernistes catalans, i realitzant una millora urbana molt considerable.

Lluís Jou

Maig 1977.

AMB EL SUPORT DE LA

Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis

«LA CAIXA»

Imp «EL ECO» - Bonaire 6 - SITGES